

Giới Thiệu Về Hệ Thống Phân Loại Thập Phân Dewey: Giới Thiệu Mở Rộng Về Bảng Phân Loại Thập Phân Dewey (<http://www.oclc.org/oclc/fp/about/expand.htm>)¹

Lịch Sử Và Sự Sử Dụng Hiện Nay

Hệ Thống Phân loại Thập Phân Dewey (viết tắt là DDC của nhóm chữ Dewey Decimal Classification System trong tiếng Anh hay HTPLTPD, hay Bảng (Khung) Phân Loại DDC trong tiếng Việt) là một công cụ dùng để sắp xếp cho có hệ thống các tri thức của con người. Nó đã được liên tục tu chỉnh để theo kịp đà tiến triển của tri thức. Hệ thống này đã do ông Melvil Dewey sáng lập năm 1873 và được xuất bản lần đầu vào năm 1876. Khung Phân Loại Dewey đã được nhà Forest Press xuất bản, và vào năm 1988 nhà xuất bản này trở thành một đơn vị của Hệ Thống OCLC, Online Computer Library Center, Inc.

Hệ Thống Phân Loại thập Phân Dewey là hệ thống phân loại thư liệu được sử dụng rộng rãi nhất trên thế giới. Đã có trên 135 quốc gia sử dụng và nó đã được dịch sang 30 thứ tiếng. Những bản dịch đang được tiến hành gần đây hay đã hoàn tất bao gồm các bản tiếng Ả Rập, Trung Hoa, Pháp, Hy Lạp, Do Thái, Ý, Ba Tư, Nga, Tây Ban Nha và Thổ Nhĩ Kỳ. Tại Hoa Kỳ, các thư viện sử dụng Khung DDC bao gồm : 95% tổng số các thư viện công cộng và thư viện học đường, 25% các thư viện đại học và 20% các thư viện chuyên ngành. Thêm vào đó, hệ thống này còn được sử dụng vào những mục đích khác, chẳng hạn như việc dùng nó làm một công cụ để dò tìm tài liệu trên các trang điện tử trong hệ thống mạng lưới thông tin toàn cầu (World Wide Web).

Những số phân loại của Khung PLDDC đã được đưa vào những ký lục thư tịch (hay biểu ghi thư mục) máy đọc được (MARC: MACHINE-READABLE-CATALOGING RECORDS) tại Thư Viện Quốc Hội Hoa Kỳ (Library of Congress) và đã được phân phối đến các thư viện khác bằng những phương tiện truyền thông dùng máy điện toán, dữ kiện về *Biên Mục Trong Khi Xuất Bản* (Cataloging-In-Publication = CIP), hay thẻ thư mục (hay phiếu mục lục) do Thư Viện Quốc Hội Hoa Kỳ sản xuất. Những số PLTPD đã được ghi trên những ký lục thư tịch (hay biểu ghi thư mục) theo khuôn thức MARC do nhiều nước phát hành trên khắp thế giới, và nó được dùng trong các thư tịch quốc gia (hay thư mục quốc gia) của các nước như Úc, Botswana, Ba Tây (Brazil), Gia Nã Đại, Iceland, Ấn Độ, Indonesia, Ý, Namibia, Tân Tây Lan, Na Uy, Hồi Quốc, Papua New Guinea, Phi Luật Tân, Nam Phi, Thổ Nhĩ Kỳ, Vương quốc Anh, Venezuela, Zimbabwe, và nhiều nước khác. Nhiều công ty tiện ích thư tịch (hay mạng thư mục) (bibliographic utilities) và trung tâm cung cấp dịch vụ thư tịch (thư mục) khác nhau đã làm cho số phân loại của HTPLD được phổ cập trong các thư viện qua dịch vụ truy cập thông tin tại tuyến, những sản phẩm điện tử hay ấn phẩm, và những thẻ thư mục (hay phiếu mục lục).

Phát Triển

Văn phòng của Ủy Ban Biên Soạn Bảng Phân Loại Dewey được đặt ngay tại Phân Bộ Đặc Trách về Bảng Phân Loại Thập Phân của Thư Viện Quốc Hội Hoa Kỳ, tại đây hàng năm những chuyên gia về phân loại đã cung ứng hơn 110.000 số PLTPD cho những tài liệu được Thư Viện này làm biên mục. Việc đặt Văn phòng của Ủy Ban này tại Phân Bộ nói trên trong Thư Viện Quốc Hội Hoa Kỳ giúp cho các thành viên của Ủy Ban nhận biết được những khuynh hướng nằm trong những tài liệu được xuất bản để có thể du nhập chúng vào việc thiết lập thêm số cho Bảng Phân Loại này. Những thành viên của Ủy Ban chuẩn bị những bảng đề nghị sửa đổi và mở rộng về phân loại, rồi chuyển những thứ này đến Ủy Ban Đặc Trách Về Chính Sách Thiết Lập Số Thập Phân Dewey (EPC = Decimal Classification Editorial Policy Committee) để được duyệt xét và đề nghị thi hành.

Ủy Ban EPC nói trên là một Ủy Ban quốc tế gồm có 10 Ủy viên. Họ có nhiệm vụ cố vấn những nhà chủ biên và nhà xuất bản OCLC Forest Press về những vấn đề liên hệ đến những thay đổi, những sáng kiến mới, và sự phát triển tổng quát của Khung PL DDC. Ủy Ban này bao gồm những đại biểu của OCLC Forest Press, Hội Thư Viện Hoa Kỳ, Thư Viện Quốc Hội Hoa Kỳ và Hội Thư Viện Anh quốc. Ủy Ban này bày tỏ những mối quan tâm của những người sử dụng Khung PL DDC; những đại biểu này là những người thuộc các thư viện công cộng, thư viện chuyên ngành, thư viện đại học và các trường thư viện.

Ấn Bản

Bảng Phân Loại Thập Phân Dewey (Khung DDC) được xuất bản thành hai ấn bản khác nhau: một ấn bản đầy đủ và một ấn bản rút ngắn. Ấn bản rút ngắn dành cho các thư viện có khoảng trên dưới 20.000 quyển. Khung DDC được cập nhật hoá trong khoảng thời gian giữa hai ấn bản kế tiếp bằng những bảng phụ đính và sửa đổi được xuất bản dưới nhan đề *Dewey Decimal Classification, Additions, Notes and Decisions (DC&)*.

Ấn bản đầy đủ cũng được xuất bản dưới dạng điện tử, *Dewey for Windows*. Những thông báo thay đổi có trong trong sách DC& cũng đã được cập nhật và du nhập vào đĩa *Dewey for Windows* này.

Cấu Trúc Và Ký Hiệu

Trong Khung DDC những môn loại căn bản được sắp xếp theo những ngành kiến thức hay bộ môn (hay ngành học). Trong bậc cao nhất của Khung DDC, nó được phân chia ra làm mười *môn loại chính*, bao gồm tất cả tri thức của con người. Mỗi một môn loại chính lại được phân chia thành mười *phân mục* và mỗi phân mục lại chia thành những *đoạn* (có khi những số có trong những phân mục và những đoạn chưa được dùng đến). Sau đây là ba bản Tóm Lược của Khung DDC.

Bản Tóm Lược thứ nhất bao gồm mười *môn loại chính*. Số vị (hay con số (digit)) đầu tiên có trong mỗi cụm số gồm ba số vị (con số) được biểu hiện *môn loại chính*. Thí dụ, 500 [số 5 trong ba số vị (con số) 500] biểu hiện ngành *khoa học tự nhiên và toán học*.

Bản Tóm Lược thứ hai bao gồm *một trăm phân mục*. Số vị (con số) thứ hai của cụm số có ba số vị (con số) được thể hiện cho *phân mục*. Thí dụ, 500 [số 0 đứng hàng thứ hai sát ngay số vị (con số) 5 trong ba số vị (con số) 500] được dùng cho những *tác phẩm tổng quát về khoa học*, 510 cho *toán học*, 520 cho *thiên văn học*, và 530 cho *vật lý*.

Bản Tóm Lược thứ ba bao gồm một ngàn đoạn. Số vị (con số) thứ ba của cụm số có ba số vị (con số) được thể hiện cho *đoạn*. Như vậy, 530₁ [số 0 đứng hàng thứ ba trong ba số vị (con số) 530] được dùng cho những tác phẩm tổng quát về vật lý, 531₁ cho cơ học cổ điển, 532₁ cho cơ học chất lỏng, 533₁ cho cơ học khí.

Số Ả Rập được dùng để tượng trưng cho mỗi môn loại của Khung DDC. Một dấu chấm thập phân được đặt ngay sau số vị (con số) thứ ba của số môn loại, tiếp theo sau là việc phân mục theo lối thập phân [phân chia theo mười] để định đến mức đặc thù cần có của sự phân loại.

Một đề mục [hay đề tài, môn loại] có thể xuất hiện trong nhiều ngành kiến thức. Thí dụ, "y phục" có nhiều khía cạnh có thể cho vào nhiều ngành kiến thức. Ảnh hưởng về khía cạnh tâm lý của "y phục" thuộc về số phân loại 155.95 như là một thành phần của ngành Tâm lý học; phong tục liên hệ đến "y phục" lại được cho vào số 391 như là một thành phần của Phong tục; và y phục trong nghĩa của thời trang lại được cho số 746.92 như là một thành phần của Mỹ thuật học.

Hệ Cấp (hay Hệ Phân Cấp)

Hệ cấp trong Khung DDC được biểu hiện qua cấu trúc và ký hiệu. *Hệ cấp theo cấu trúc* (structural hierarchy) có nghĩa là tất cả các đề tài (ngoài 10 loại chính) được coi như thuộc về những đề tài rộng hơn ở trên chúng. Bất cứ ghi chú nào liên hệ đến bản chất của một môn loại được xem là đúng cho tất cả những môn loại phụ, kể cả những đề tài phụ thuộc của những số đồng đẳng.

Hệ cấp theo ký hiệu (notational hierarchy) được biểu hiện bằng chiều dài của ký hiệu. Những số có trong bất cứ cấp bậc nào thường được coi là phụ thuộc cho một loại mà ký hiệu được dùng có một số vị ngắn hơn; hay được coi là đồng đẳng với một loại mà ký hiệu có cùng số vị như nhau; và được coi là cao hơn đối với một loại mà ký hiệu số có một hay nhiều số vị dài hơn. Những số vị được gạch dưới có trong những thí dụ dưới đây được biểu hiện cho hệ cấp theo ký hiệu:

600 Kỹ thuật (Khoa học ứng dụng)

630 Nông nghiệp và những kỹ thuật liên hệ

636 Nghề chăn nuôi gia súc

636.7 Chó

636.8 Mèo

Như vậy ta thấy là "chó" và "mèo" có tính đặc thù hơn (nghĩa là phụ thuộc vào) Nghề chăn nuôi gia súc; chúng có tính đặc thù ngang nhau (nghĩa là đồng đẳng); và "Nghề chăn nuôi gia súc" có tính kém đặc thù hơn (nghĩa là cao hơn) "chó" và "mèo".

Đôi khi, một vài dấu hiệu khác cũng có thể được dùng để biểu hiện cho hệ cấp một khi hệ cấp này không thể thực hiện được qua những ký hiệu. Các mối liên hệ giữa những đề tài đã vi phạm quy tắc làm hệ cấp theo ký hiệu được chỉ rõ bằng những tiêu đề, những ghi chú và những tiểu dẫn đặc biệt.

Sự Sắp Xếp Của Hệ Thống Phân Loại Thập Phân Dewey

Ấn bản thứ 21 của Khung DDC gồm có 9 phần chính được in trong 4 quyển như sau đây:

Quyển số 1:

- A) Những Đặc Trưng Mới: Giải thích sơ lược về những đặc trưng cùng những thay đổi mới của ấn bản 21.
- B) Lời Giới Thiệu : Mô tả Khung DDC và cách sử dụng
- C) Bảng Thuật Ngữ: định nghĩa ngắn về những thuật ngữ dùng trong Khung DDC
- D) Bảng Dẫn Mục (Chỉ Mục) Về Lời Giới Thiệu và Bảng Thuật Ngữ
- E) Những Bảng Ký Hiệu: Bảy bảng ký hiệu có thể dùng để thêm vào những số phân loại để cung cấp những số cụ thể hơn:

Bảng 1: Bảng Tiểu Phân Mục Tiêu Chuẩn

Bảng 2: Bảng Tiểu Phân Mục Các Vùng Địa Dữ, Những Thời Kỳ Lịch Sử, Những Nhân Vật

Bảng 3: Tiểu Phân Mục Về Mỹ Thuật, Các Nền Văn Học, Các Hình Thức Văn Học

Bảng 3-A: Tiểu Phân Mục Về Những Tác Phẩm Của Tác Giả Cá Nhân, hay Nói Về Các Tác Giả Cá Nhân

Bảng 3-B: Tiểu Phân Mục Về Những Tác Phẩm Của Một Hay Nhiều Tác Giả Cá Nhân Hay Nói Về Một Hay Nhiều Tác Giả Cá Nhân

Bảng 3-C: Ký Hiệu dùng để thêm vào những cấu trúc có sẵn được chỉ dẫn trong Bảng 3-B, những số phân loại 700.4, 791.4, 808-809

Bảng 4: Tiểu Phân Mục của những ngôn ngữ và những ngữ tộc (language families)

Bảng 5: Nhóm chủng tộc, Sắc tộc và Dân tộc

Bảng 6: Những Ngôn Ngữ

Bảng 7: Những Nhóm Nhân Vật

Ngoại trừ ký hiệu có trong Bảng số 1 (có thể dùng để thêm vào bất cứ số phân loại nào nếu không có lời chỉ dẫn trái ngược được ghi trong Bảng Phân Loại hay Bảng Tiểu Phân Mục), các ký hiệu trong các Bảng này chỉ có thể dùng để thêm vào các số phân loại nếu có ghi chú chỉ dẫn.

- F) Những danh sách dùng để so sánh giữa những ấn bản trước đây với những ấn bản mới : Bảng Chuyển Vùng và Bảng Rút Ngắn Số Phân Loại; Bảng So Sánh và Bảng Tương Đương; Bảng Số Được Dùng Lại.

Quyển số 2 và 3:

- G) Bảng Phân Loại: Sự sắp xếp tri thức từ số 000-999

Quyển số 4:

- H) Bảng Dẫn Mục Liên Hệ: một danh sách đề mục xếp theo mẫu tự (chữ cái) [La-tinh] với những ngành kiến thức trong đó chúng được tiểu phân theo mẫu tự (chữ cái) [La-tinh] dưới một tiểu dẫn.
- I) Cẩm Nang: Một Bảng chỉ dẫn việc phân loại cho những phần khó, thông tin về những số phân loại mới, và giải thích về những chính sách và thực hành của Phân Bộ Đặc Trách Về Bảng Phân Loại Thập Phân của Thư Viện Quốc Hội Hoa Kỳ. Thông tin có trong Cẩm Nang này được xếp đặt theo những số phân loại có trong những bảng tiểu phân mục và những bảng số phân loại.

Những Tiểu Dẫn

Những tiểu dẫn trong Bảng Phân Loại và Bảng Tiểu Phân Mục gồm có Số Phân Loại Thập Phân Dewey xếp theo những **cột số** (cột này nằm trên lề trái của sách), và tiêu đề dùng để mô tả loại mà số phân loại này tương ứng cho, và thường có thêm một hay nhiều ghi chú. Tất cả những tiểu dẫn (những số, những tiêu đề, và những ghi chú) cần phải được đọc trong ngữ cảnh về hệ cấp của Khung PL DDC.

Ba số vị (con số) đầu của những số phân loại (những loại chính, những phân mục, và những đoạn) chỉ được xuất hiện có một lần trong Bảng cột số, khi nó được sử dụng lần đầu. Chúng được ghi lại trên phần đầu của từng trang khi những tiểu phân mục của chúng đang được tiếp tục nói đến. Những số phụ thuộc được xuất hiện trong Bảng cột số, bắt đầu bằng dấu chấm thập phân, và ba số vị (con số) của số phân loại được hiểu ngầm là có ghi tại đây.

Các Chọn Lựa Nhiệm Ý

Các con số và các ghi chú có trong ngoặc đơn cung cấp các chọn lựa đi ra ngoài cách thực hành theo tiêu chuẩn. Các lựa chọn này giúp cho Bảng Phân Loại có thể thỏa mãn được những nhu cầu bên ngoài mục tiêu của ấn bản Anh ngữ tiêu chuẩn.

Những Số Không Dùng Đến

Những số đặt trong dấu ngoặc vuông thể hiện cho những đề tài đã được chuyển hay không dùng nữa, hay chưa được dùng. Những dấu ngoặc vuông cũng được dùng cho những quan niệm về tiểu phân mục thể hiện tại một vị trí khác. Không được dùng những số đặt trong dấu ngoặc vuông.

Cách Xây Dựng Các Số Phân Loại

Chỉ có một phần nhỏ của những số có thể được cấu tạo theo lối thập phân Dewey được in ra trong các bảng số phân loại. Phân loại viên thường nhận ra rằng để có thể có được một số phân loại diễn tả chính xác nội dung của một tác phẩm, họ cần phải cấu tạo (tổng hợp) ra một số không có in sẵn trong các bảng phân loại. Có bốn nguồn cung cấp ký hiệu từ đó các số có thể được tổng hợp là: (A) Bảng số 1 Tiểu Phân Mục Tiêu Chuẩn; (B) Các bảng 2-7; (C) Những phần khác của Bảng Phân Loại; và (D) Bảng thêm vào bảng số phân loại. Những số được xây dựng này chỉ có thể bắt nguồn từ những chỉ dẫn có sẵn trong Bảng Phân Loại (trừ trường hợp thêm vào số phân loại tiêu chuẩn, nó có thể được thêm vào ở bất cứ nơi nào trong bảng phân loại trừ trường hợp có

những chỉ dẫn trái ngược). Sự xây dựng số được bắt đầu bằng một số căn bản (luôn luôn được xác nhận tại nơi ghi những chỉ dẫn) để từ đó số được thêm vào.

Chi Tiết Cần Biết Thêm

Nếu bạn cần thêm chi tiết về Hệ Thống Phân Loại Thập Phân Dewey, xin tham khảo nơi *Lời Giới Thiệu* trong Quyển số 1 của ấn bản thứ 21 (hay Lời Giới Thiệu của ấn bản trực tuyến điện toán). Ngoài ra, bạn có thể xem phần thảo luận thâm sâu hơn về Bảng Phân Loại Dewey qua cuốn sách có nhan đề Dewey Decimal Classification: A Practical Guide, ấn bản thứ 2, của các tác giả Lois Mai Chan, John P. Comaromi, Joan S. Mitchell, và Mohinder P. Satija (Albany, N.Y.: OCLC Forest Press, 1996).

Giới Thiệu Mở Rộng Về Khung Phân Loại Thập Phân Dewey

(c) 1996 OCLC Online Computer Library Center, Inc.

Sử dụng tài liệu này phải có phép của OCLC Online Computer Library Center, Inc.

OCLC Online Computer Library Center, Inc. giữ trọn bản quyền tác giả. Không một phần nào của tác phẩm này có thể in lại, tàng trữ trong một hệ thống điện tử, hay truyền đạt, dưới bất cứ hình thức hay phương tiện truyền thông nào, như điện tử, cơ học, sao chép, ghi băng hay bất cứ phương tiện nào khác, mà không được phép trước trên giấy tờ từ nhà xuất bản OCLC.

Expanded Introduction to the Dewey Decimal Classification

(c)1996 OCLC Online Computer Library Center, Inc.

Used with Permission.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of OCLC .

Ghi Chú:

¹ Bài này do Phạm Thị Lệ-Hương và Lâm Vĩnh Thế (thành viên của LEAF-VN (<http://www.leaf-vn.org>)) chuyển dịch sang Việt ngữ, từ bản gốc Anh ngữ "About DDC : Expanded Introduction to the Dewey Decimal Classification" (<http://www.oclc.org/oclc/fp/about/expand.htm>), với sự chấp thuận của OCLC Forest Press. (Translated into Vietnamese by Pham Thi Le-Huong and Lam Vinh-The (members of LEAF-VN (<http://www.leaf-vn.org>)), with permission from OCLC Forest Press, from "About DDC: Expanded Introduction to the Dewey Decimal Classification" (<http://www.oclc.org/oclc/fp/about/expand.htm>).

Xem thêm: Bảng Tóm Lược Bảng Phân Loại Thập Phân Dewey, Bảng số 1,2,3

<http://www.leaf-vn.org/ddc21sum1.htm>

file:DDC21Expand-4-00-pdf

<http://www.leaf-vn.org/ddc21expand.htm>